PRVA MOJZESOVA KNJIGA (GENEZA)

ZAČETKI SVETA IN ČLOVEŠTVA

1,1 **Bog ustvari vesolje in človeštvo**
2,4–25 Iz 42,5 1 V začetku je Bog ustvaril nebo in zem-
Jer 10,11–12 ljo. 2 Zemlja pa je bila pusta in prazna,
Ps 8 33,6–9 tema se je razprostirala nad globinami in
74,15–17 duh Božji je vel nad vodami.
89,12 3 Bog je rekel: »Bodi svetloba!« In nastala
90,2 102,26 je svetloba. 4 Bog je videl, da je svetloba
104 dobra. Ločil je svetlobo od teme. 5 Imenoval
Job 38 je svetlobo dan, temo pa je imenoval noč. In
Prg 8,22–31 Jn 1,1–3 bil je večer in bilo je jutro, prvi dan.
Apd 17,24 6 Bog je rekel: »Bodi obok sredi vodá in naj
Kol 1,15–17 loči vode od vodá!« 7 Naredil je obok in ločil
2 vode, ki so bile pod obokom, od vodá nad
Jer 4,23 obokom. Zgodilo se je tako. 8 Bog je obok
3 Iz 45,7 imenoval nebo. In bil je večer in bilo je jutro,
60,19 drugi dan.
2 Kor 4,6 Raz 22,5 9 Bog je rekel: »Vode pod nebom naj se
zberejo na en kraj in prikaže naj se kopno!«
7 Ezk 1,22–25 Zgodilo se je tako. 10 Bog je kopno imenoval
Ps 148,4 zemljo, zbrane vode pa je imenoval morje.
9 Iz 51,10 Videl je, da je dobro. 11 Nato je Bog rekel:
Job 26,8–10 »Zemlja naj požene zelenje, rastlinje, ki daje
38,8 seme, in drevje, ki na zemlji rodi sadje s
11 Ps 65,10–14
semenom po svoji vrsti!« Zgodilo se je tako. 14 Jer 31,35
12 Zemlja je pognala zelenje, rastlinje, ki daje Bar 3,33–35
seme, in drevje, ki rodi na zemlji sadje s
semenom po svoji vrsti. Bog je videl, da je 16 Ps 136,7–9
dobro. 13 In bil je večer in bilo je jutro, tretji Sir 43,1–10
dan. 21
14 Bog je rekel: »Naj bodo luči na nebes- Jon 2,1 Job 40
nem oboku! Ločujejo naj dan od noči in naj
bodo znamenja za čase, dneve in leta! 15 Naj
svetijo na nebesnem oboku in razsvetljujejo
zemljo!« Zgodilo se je tako. 16 Bog je naredil
dve veliki luči: večjo luč, ki naj gospoduje
dnevu, in manjšo luč, ki naj gospoduje noči,
ter zvezde. 17 Bog jih je postavil na nebesni
obok, da bi razsvetljevale zemljo. 18 Gospo-
dovale naj bi dnevu in noči in ločevale svet-
lobo od teme. Bog je videl, da je dobro. 19 In
bil je večer in bilo je jutro, četrti dan.
20 Bog je rekel: »Živa bitja naj mrgolijo v
vodah in ptice naj letajo nad zemljo pod
nebesnim obokom!« 21 Bog je ustvaril velike
morske živali in vsa živa bitja, ki se gibljejo
in mrgolijo v vodah, po njihovih vrstah in

1 **1–2,4a** V SZ imamo različna besedila o stvarjenju (prim. 2,4b–23; Ps 104; Job 26,5–14; 38–39). Posebna značilnost tega besedila je v tem, da Bog ustvarja z besedo, in to v nekakšnem bogoslužnem časovnem okviru tedna: v šestih dneh opravi osem del, počitek sedmega dne pa posvečuje vse narejeno. Gotovo hoče pisec reči, da je ves svet Božje delo, da torej Bog ni le urejevalec že dane snovi (kaosa); izrecno pa SZ govori o »stvarjenju iz nič« v 2 Mkb 7,28. **1** Vrstico je mogoče razumeti kot povzetek vsega, kar bo sledilo (prim. 2,4a). – *V začetku je Bog ustvaril* ali *Ko je Bog začel ustvarjati*. – *Bog* (hebr. *'elohím*): slovnično je beseda množinska, vendar je v sobesedilu rabljena kot edninska. – *ustvaril*: hebr. beseda *bará'* se uporablja samo za Božje stvariteljsko delovanje, medtem ko drugi glagoli (*narediti, postaviti, razdeliti, oblikovati* itd.) lahko pomenijo tudi človeška opravila. – *nebo in zemljo*: besedni par je govorniška figura (merizem), ki označuje celoto kozmosa; vse, kar je, je Božje delo. **2** Izrazi *pusta in prazna* (hebr. *tóhu vabóhu*), *tema, globine, vode* pomenijo stanje sveta pred Božjim posegom: grozljiva brezoblična mrtva gmota pravodovja – kaos. – *duh Božji* ali *Božji dih* (hebr. *rúah 'elohím*); v povezavi z naslednjimi glag. bi ta dih (prim. 2,7) pomenil navzočnost Božjega življenjskega počela nad kaosom, napoved začetka urejanja in oživljanja sveta. Nekateri pa hebr. besedilo razumejo kot silen vihar, ki bi bil še dodatna prvina kaosa. **3–5** Bog z besedo prikliče v bivanje svetlobo in s tem začne urejati svet (prim. Ps 104,2). Razmejitev med svetlobo in temo, nočjo in dnevom pomeni začetek časa. Razdelitev in poimenovanje sta značilnosti urejanja sveta; prva delitev je pognala v tek čas, naslednje bodo oblikovale prostor. **4** *Bog je videl, da je svetloba dobra*: k Božjim delom spada tudi hvalnica. Ker tu še ni ljudi, da bi Boga hvalili z bogoslužjem, Bog sam hvali svoje delo. V tem primeru je značilno, da je odobravanje namenjeno le svetlobi; tema je značilnost kaosa, ki nasprotuje Božjemu delu. **5** *In bil je večer*: obrazec, ki sklepa stvarjenje vsakega dneva, kaže, da je nastal v dobi, ko so čas po sončnem zahodu imeli za začetek novega dneva. – *prvi dan* db. *en dan*; prilagoditev glede na to, da so naslednji dnevi označeni z vrstilnimi števniki. **6** *obok* je po antičnih predstavah nekakšna trdna kupola nad zemeljsko ploščo (prim. Ezk 1,22–23), ki zadržuje »zgornje vode«. **8** Pred sklepnim obrazcem za drugi dan gr. vstavlja *Bog je videl, da je dobro*. **9** *Zgodilo se je tako*: gr. ima namesto tega *In vode pod nebom so se zbrale na kup in prikazalo se je kopno*. **11** Pisec deli rastline po načinu razmnoževanja v tri skupine: travo, kjer seme ni očitno vidno, rastline s semenom in drevesa, ki imajo seme v sadežih. **14–19** Navidezna neskladnost, saj Bog ustvari svetlobo prvi, nebesne luči pa šele četrti dan. Morda gre za namerno zapostavljanje sonca, meseca in zvezd, ker so nebesna telesa pri narodih okoli Izraelcev veljala za božanstva. Zato pisec niti ne zapiše besed za sonce in mesec, temveč govori le o »večji« in »manjši« luči. Pomembno je, da jih je ustvaril edini Bog, jih postavil na njihova mesta in jim odredil naloge; med temi je za izraelskega duhovnika posebno pomembno določanje prazničnega koledarja. **21** *velike morske živali*: morda so to nekakšne pošasti iz antičnih pripovedi, povezane s prvotnim kaosom (prim. Iz 27,1; 51,10; Ps 74,13; 148,7); podobno kakor nebesna telesa so tudi te le od Boga ustvarjena bitja.

22 vse krilate ptice po njihovih vrstah. Bog je
Mt 6,26 videl, da je dobro. [22]Blagoslovil jih je in
Lk 12,6 rekel: »Plodite se in množite, napolnite vse
25 Jer 27,5 morsko vodovje! In ptice naj se množijo na
Ps 50,10–12 zemlji!« [23]In bil je večer in bilo je jutro, peti
26 dan.
9,6 Mdr 2,23 [24]Bog je rekel: »Zemlja naj rodi živa bitja
Sir 17,1–4 po njihovih vrstah: živino, laznino in zveri
27 zemlje!« Zgodilo se je tako. [25]Bog je naredil
Mt 19,5 Mr 10,6 zveri zemlje po njihovih vrstah, živino po
1 Kor 11,7 njenih vrstah in vso laznino na zemlji po
Jak 3,9 njenih vrstah. Bog je videl, da je dobro.
28 [26]Bog je rekel: »Naredimo človeka po svoji
8,17 9,1.7 podobi, kot svojo podobnost! Gospoduje
Ps 8,7–9 naj ribam morja in pticam neba, živini in
29–30 vsej zemlji ter vsej laznini, ki se plazi po
9,2–4 zemlji!« [27]Bog je ustvaril človeka po svoji
podobi, po Božji podobi ga je ustvaril,
moškega in žensko je ustvaril.

[28]Bog ju je blagoslovil in jima rekel: »Bo-
dita rodovitna in množita se, napolnita zem-
ljo in si jo podvrzita; gospodujta ribam v
morju in pticam na nebu ter vsem živalim,
ki se gibljejo po zemlji!« [29]Bog je rekel:
»Glejta, dajem vama vse zelenje s semenom,
ki raste po vsej zemlji, in vse sadno drevje,
katerega sadje nosi seme. Naj vama bo v
hrano. [30]Vsem živalim na zemlji, vsem pti- 31
cam na nebu, vsemu, kar se giblje po zemlji Ps 104,24
in ima v sebi življenje, dajem v živež vse Sir 39,33–35
zelene rastline.« Zgodilo se je tako. [31]Bog je 1 Tim 4,4
videl vse, kar je naredil, in glej, bilo je zelo 2,2
dobro. In bil je večer in bilo je jutro, šesti 2 Mz 20,11 31,12–17
dan. Heb 4,4–5.10

2 Tako sta bila narejena nebo in zemlja in 7
vsa njuna vojska. [2]Sedmi dan je Bog Ps 104,20–30
dokončal delo, ki ga je naredil, in počival je Job 34,14–15
sedmi dan od vsega dela, ki ga je storil. Prd 3,20 12,7
[3]Blagoslovil je sedmi dan in ga posvetil, kajti Mdr 15,8–11
ta dan je počival od vsega svojega dela, ki ga 1 Kor 15,45–49
je storil, ko je ustvarjal. [4]Tako sta se začela
nebo in zemlja, ko sta bila ustvarjena.

Človek v raju

Na dan, ko je GOSPOD Bog naredil zemljo
in nebo, [5]še ni bilo nobenega poljskega
grmičja na zemlji in trava še ni rastla na
polju, kajti GOSPOD Bog še ni pošiljal dežja
na zemljo in ni še bilo človeka, da bi polje
obdeloval. [6]Iz zemlje pa se je vzdigovala
vlaga in namakala vso površino polja. [7]Go-
SPOD Bog je iz zemeljskega prahu izoblikoval
človeka, v njegove nosnice je dahnil življe-
njski dih in tako je človek postal živa duša.

22 Osnovni svetopisemski pomen blagoslova je rodovitnost, ki omogoča nadaljevanje živih bitij kljub umrljivosti. Ni pa blagoslova za rastline, ker jih nekoč niso šteli med živa bitja. **26** S to vrstico se začenja nekaj čisto novega: Bog se nekako posvetuje sam s seboj. – *po svoji podobi, kot svojo podobnost*: besedna zveza nekako opredeljuje človeka v odnosu do Boga. V. 26b, v. 28 in Ps 8,7 človekovo podobnost Bogu ponazarjajo s človekovim gospodovanjem nad drugimi živimi bitji. Iz 1 Mz 5,3, kjer obrazec velja za odnos med očetom in sinom, lahko sklepamo, da je tudi tu mišljeno osebno razmerje med Stvarnikom in človekom; prim. še Ezk 1,26. **27** *moškega in žensko*: besedi označujeta spolno različnost; spolnost je osnova za blagoslov v v. 28. Isti besedni par je uporabljen pri živalih v 1 Mz 6–7. **29** Hraniti se z živalmi pomeni prelivati kri, kar nasprotuje prvotnemu Božjemu načrtu. Medtem ko tu Bog daje človeku le rastlinsko hrano, mu v 9,3, po potopu, izrecno dovoljuje jesti meso. **30** *dajem* manjka v večini hebr. rokopisov. – Tudi živalim Bog namenja le rastlinsko hrano, kar nakazuje idealen svet brez nasilja; ljudje in živali živijo med seboj v skladnosti; nasilje med ljudmi je začetek nereda v stvarstvu (prim. 6,11). SP včasih pri tem, ko govori o živalih, slika razmerja med ljudmi. Nenasilnemu začetku ustreza miroljubnost v mesijanskem kraljestvu (prim. Iz 11,6–9). **31** *zelo dobro*: potem ko je Bog ob vsakem delu posebej ugotovil, da je »dobro« (gl. op. k v. 4), je na koncu stvarjenja pohvala za vse Božje vesolje.

2 **1** *vsa njuna vojska*: SP izraelskega Boga večkrat imenuje *GOSPOD nad vojskami* (2 Sam 6,18; Iz 6,3.5; Ps 24,8; 46,8 idr.). Izraz spominja na Izraelovo vojsko, urejeno za boj. Drugje, npr. v 5 Mz 4,19, označuje nebesna telesa. Tu se nanaša na vse prvine, ki sestavljajo urejeno vesolje. **2** *Sedmi dan*: nekateri prevodi imajo *šesti dan*, ker bi se radi izognili vtisu, da je Bog delal na sobotni dan. Sobota je bila v starih časih pri semitih dan, ko je delo lahko prineslo nesrečo, zato je bilo prepovedano. Svetopisemsko razodetje ji je dalo teološki pomen: človeku je zagotovljen reden tedenski počitek (prim. 2 Mz 23,12; 5 Mz 5,12–15); sedmi dan kot dan počitka (hebr. *šabát* 'prenehanje') spominja na dokončanje stvarjenja (prim. 2 Mz 20,8–12); po 2 Mz 31,12–17 je sobota znamenje zaveze Boga z njegovim ljudstvom. Heb 4,1–11 se vrača k človekovemu deležu pri Božjem počitku. **4a** *sta se začela*: tako je tu prevedena beseda *toledót*, ki običajno pomeni »rojevanja«, tj. rodovnik (prim. 5,1; 6,9). Drugod je zaradi sobesedila ista beseda prevedena z *zgodba* ali s *potomstvo* (prim. 6,9; 25,19; 37,2). – Po teoriji o »virih« se tu konča prvi del P in se nadaljuje v 5,1. **2,4b–3,24** To je različica o začetkih sveta in človeštva. V prvem delu (2,4b–25) natančneje pripoveduje o stvarjenju človeka; že znotraj tega dela, ko Bog človeku prepove jesti z enega od dreves, se začenja zgodba o grehu in kazni, ki se odvije v 3,1–24. **4b** *dan* tu ne pomeni časovnega razpona, v katerem bi Bog opravil kako delo, kakor je to v pogl. 1. – *GOSPOD*: prvič je uporabljeno Božje ime, ki ga hebr. označuje s štirimi znaki za soglasnike: *JHVH*. Iz spoštovanja do svetega imena ima gr. *kýrios* 'gospod'. Ta zamenjava se je uveljavila tudi v izročilu krščanskega prevajanja SZ; gl. op. k 2 Mz 3,15. – *GOSPOD Bog*: dvojno poimenovanje Boga je značilno za 1 Mz 2–3. **6** *vlaga*: ni jasno, kaj pomeni hebr. beseda *'ed* (v gr. prevedena kot *studenec*). **7** *iz zemeljskega prahu*: poudarek je na zemlji, saj je človekovo življenje odvisno od nje. Prah je nepripravno gradivo za oblikovanje kipa; v veliko starih vzhodnih zgodbah o nastanku človeka je snov glina; prah tu najbrž opominja na minljivost človekovega življenja (prim. 3,19). – *izoblikoval* (hebr. *jasár*): glag. označuje lončarjevo ali kiparjevo delo. – *človeka* (hebr. *'adám*): tu s členom, kar označuje občno ime. Zato novejši prevodi to besedo prevajajo kot lastno ime le v 3,17 in 4,25, kjer je brez člena. Besedna igra povezuje človeka s prstjo (hebr. *'adamáh*), iz katere je narejen. – *življenjski dih* (hebr. *nešamáh*): kot življenjsko počelo oživlja snovno telo; prim. Prg

9 8GOSPOD Bog je zasadil vrt proti vzhodu v
Prg 3,18 Edenu in je tja postavil človeka, katerega je
Raz 2,7 22,14 bil izoblikoval. 9GOSPOD je dal, da je iz
10 zemlje pognalo vsakovrstno drevje, prijetno
Ezk 47,1 za pogled in dobro za jed, tudi drevo življen-
Raz 22,1–2 ja v sredi vrta in drevo spoznanja dobrega in
17 Mdr 1,12–15 hudega.
Rim 6,23 10V Edenu je izvirala reka, da je namakala
vrt; od tam pa se je delila v štiri glavne reke.
11Ena od njih se imenuje Pišón. Ta teče
okoli vse dežele Havíla, v kateri je zlato –
12in zlato te dežele je dobro; tam je tudi
bdelij in kamen oniks. 13Drugi reki je ime
Gihon. Ta teče okoli vse dežele Kuš.
14Tretji reki je ime Tigris. Ta teče vzhodno
od Asúrja. Četrta reka pa je Evfrat.
15GOSPOD Bog je vzel človeka in ga posta-
vil v edenski vrt, da bi ga obdeloval in
varoval. 16GOSPOD Bog je človeku zapovedal
in rekel: »Z vseh dreves v vrtu smeš jesti, 17le
z drevesa spoznanja dobrega in hudega nikar
ne jej! Kajti na dan, ko bi jedel z njega, boš
gotovo umrl.«
18GOSPOD Bog je rekel: »Ni dobro za člo-
veka, da je sam; naredil mu bom pomoč, ki
mu bo primerna.« 19GOSPOD Bog je izobliko-
val iz zemlje vse živali na polju in vse ptice
pod nebom ter jih pripeljal k človeku, da bi
videl, kakšna imena jim bo dal, in da bi vsako
živo bitje imelo tisto ime, ki bi mu ga dal
človek. 20Tako je človek dal imena vsej živini
in vsem pticam na nebu in vsem živalim na
polju, zanj pa se ni našla pomoč, ki bi bila
njemu primerna. 21GOSPOD Bog je tedaj sto-
ril, da je na človeka leglo trdno spanje in je
zaspal. Vzel je eno njegovih reber in tisto
mesto napolnil z mesom. 22GOSPOD Bog je
iz rebra, ki ga je vzel človeku, naredil ženo
in jo pripeljal k človeku. 23Tedaj je človek
rekel:

»To je končno kost iz mojih kosti
in meso iz mojega mesa;

20,27; Job 27,3; 34,14. Druga besedila v tej zvezi govorijo o duši (hebr. *népeš*) ali o duhu oz. dihu (hebr. *rúah*). – *duša*: s tem je mišljeno celotno človeško bitje, oseba. **8** *zasadil*: Bog s tem poskrbi za človekovo prehrano; prim. 1,29. – *v Edenu*: tu, v v. 10 in v 4,16 pomeni neznano pokrajino nekje na Vzhodu, gledano iz Palestine. Drugje je Eden v zvezi *edenski vrt* db. *vrt Eden*. Gr. je *vrt* prevedla kot *paradiž* (*parádeisos*), v 3,23–24 pa še ime Eden z *razkošjem* (*tryphé*), skupaj torej *paradiž razkošja*. Na Bližnjem Vzhodu sicer razširjena predstava o kraju brezdelja in uživanja pa ne ustreza povsem svetopisemski podobi. **9** *drevo življenja* ali »zel življenja« je simbol, ki so ga splošno poznali na starem Vzhodu. Po pripovedih je ta rastlina uživalcu obnavljala mladost in ga delala nesmrtnega (prim. *Ep o Gilgamešu*, 11. plošča). V Prg 3,18 pisec modrost primerja drevesu življenja, ker osrečuje človeka. – *drevo spoznanja dobrega in hudega*: po zgledu drevesa življenja je postavljeno v vrt še drugo drevo, ki ima v zgodbi o grehu pomen človekove preizkušnje. Ime je nenavadno dolgo in se v celoti omenja le še v v. 17; sicer je to *drevo sredi vrta* (3,3) ali le *drevo* (3,11.12). Iz besed v 3,5 je razvidno, da je s *spoznanjem dobrega in hudega* mišljena vseobsegajoča modrost, ki je pridržana Bogu. Ne gre toliko za teoretično znanje, temveč bolj za spoznanje, kaj človeku prinaša srečo in kaj ga vodi v nesrečo. Sposobnost razločevanja med tem, kaj je za človeka dobro in kaj húdo, označuje odraslost (prim. 5 Mz 1,39; Iz 7,15), posebno pa se ta modrost pripisuje kralju oz. jo kralj potrebuje (prim. 2 Sam 19,36; 1 Kr 3,9). **10–14** Ves svet – štiri strani neba – predstavljajo štiri reke oz. dežele, ki jih reke napajajo. Pomembno je, da izvirajo iz edenskega vrta, ki je posebno Božje delo; reke prinašajo blagoslov rodovitnosti. **11** *Pišón*: ime sicer neznane reke. – *Havíla*: dežela v Arabiji (prim. 10,29), kjer so doma dišeči bdelij in dragi kamni (v. 12), pa tudi dežela blizu Egipta, južno od Palestine (prim. 25,18; 1 Sam 15,7). **13** *Gihon* je znan le kot studenec pri Jeruzalemu. – *Kuš* navadno pomeni Etiopijo, je pa še Kuš v Midjánu, jugovzhodno od Palestine. **14** *Tigris* in *Evfrat*: znani reki, ki izvirata v Armenskih gorah in skozi Mezopotamijo tečeta proti Perzijskemu zalivu. – *Asúr*: prvotna prestolnica Asirije v severni Mezopotamiji. **15** *obdeloval in varoval*: vrt je sicer zasadil Bog (v. 8), toda potrebuje človeka, ki bi ga obdeloval (prim. v. 5) in bil zanj odgovoren. Delo je torej najprej naravna sestavina človekovega bivanja, s pojavom greha pa bo z delom povezano tudi trpljenje (prim. 3,17–19). **17** *nikar ne jej*: prepoved postavlja svobodnega človeka na preizkušnjo; v sobesedilu je izraz Božje očetovske skrbi za človeka. – *boš gotovo umrl* db. *boš umrl od smrti*; človek, ki je narejen *iz prahu zemlje* (v. 5), je sicer umrljiv, toda pisec prikazuje življenje v Božjem vrtu kot poseben dar Božje bližine, kjer bi se človek izognil smrti. **18** Stvarjenje človeka je predstavljeno v stopnjah: telo iz zemlje je potrebovalo še življenjsko počelo, da je človek zaživel (v. 7); zdaj potrebuje še dopolnilo drugega človeka. – *pomoč*: beseda je nevtralna; ni še rečeno, da mora to biti bitje drugega spola. – *mu bo primerna*: ta pomoč mora biti bitje, ki bo človeku popolnoma ustrezalo; nikakor ni dovolj, da bi mu le pomagalo pri delu, temveč mora to novo bitje dopolniti stvarjenje človeka. **19** Stvarjenje živali je Božji »poskus«, kako priskrbeti človeku »pomoč«. Živali so del stvarstva, ki je človeku podoben po dihanju, vendar žival ne more biti človeku partner v pravem pomenu. S tem ko Bog da človeku priložnost, da poimenuje živali, mu priznava njegov razum, ki se izkazuje v jeziku, in njegovo odgovornost za stvarstvo. **21** *trdno spanje* ni navaden počitek, temveč nenaravna otrplost (prim. 15,12; 1 Sam 26,12; Job 4,13; Prg 19,15). Človeku ni dovoljeno opazovati Boga pri delu, sme le občudovati »izdelek«. – *reber* (hebr. *selá*): poleg rebra označuje tudi 'stran' oz. 'bok'. Tu kot gradbena snov za žensko nakazuje, kako je ženska istega bistva kakor moški in kako se spolno privlačita. **22** *naredil* db. *zgradil*, edinstven primer uporabe tega glagola. **23** Človekove besede, ko je zagledal žensko, so v hebr. besedilu sestavljene izrazito ritmično in s tem izražajo veliko veselje in občudovanje. – *kost iz mojih kosti in meso iz mojega mesa* je običajen hebr. način izražanja za tesno, zlasti krvno, medsebojno pripadnost ljudi (prim. 29,14; Sod 9,2; 2 Sam 5,1). To je treba povezati s podobo rebra (v. 21). – *možinja*: hebr. *'iššáh*, medtem ko je mož hebr. *'íš*. Besedno igro, ki po svoje poudarja, da sta moški in ženska bitji iste vrste, je že M. Luter prevedel tako, da je za ta primer skoval posebno nemško besedo. – Pavel v 1 Kor 11,7–9 iz trditve, da je ženska narejena iz moškega, izvaja sklep, da je zato moškemu podrejena. Táko sklepanje pa je piscu 1 Mz 2–3 popolnoma tuje.

3,1 ta se bo imenovala móžinja,
Mdr 2,24 kajti ta je vzeta iz moža.«
Jn 8,44 Raz 12,9 24Zaradi tega bo mož zapustil očeta in
20,2 mater in se pridružil svoji ženi in bosta eno
5 meso.
2,17 25Bila pa sta oba naga, človek in njegova
3,22 6 žena, a ju ni bilo sram.
Lk 1,13-15

8 ## Izgon iz raja

1 Kr 19,12 **3** Kača pa je bila bolj prekanjena kakor
vse živali na polju, ki jih je naredil Go-
spod Bog. Rekla je ženi: »Ali je Bog res rekel,
da ne smeta jesti z nobenega drevesa v vrtu?«
2In žena je rekla kači: »Od sadu drevja v vrtu
jeva, 3›le z drevesa sredi vrta,‹ je rekel Bog,
›ne jejta sadu, tudi dotikajta se ga ne, sicer
bosta umrla!‹« 4Kača pa je rekla ženi: »Nika-
kor ne bosta umrla! 5V resnici Bog ve, da bi
se vama tisti dan, ko bi jedla z njega, odprle
oči in bi postala kakor Bog, poznala bi dobro
in húdo.« 6Žena je videla, da je drevo dobro
za jed, mikavno za oči in vredno poželenja,
ker daje spoznanje. Vzela je torej od njego-
vega sadu in jedla, dala pa je tudi možu, ki
je bil z njo, in je jedel. 7Tedaj so se obema
odprle oči in spoznala sta, da sta naga. Sešila
sta si predpasnika iz smokvinih listov.
8Zaslišala sta glas Gospoda Boga, ki je ob
dnevnem vetriču hodil po vrtu. Človek in
njegova žena sta se skrila pred Gospodom 10
Bogom sredi drevja v vrtu. 9Gospod Bog je Iz 20,3
poklical človeka in mu rekel: »Kje si?« 10Od- Raz 3,18 16,15
vrnil je: »Slišal sem tvoj glas v vrtu, pa sem 13
se zbal, ker sem nag, in se skril.« 11Pa je rekel: 2 Kor 11,3
»Kdo ti je povedal, da si nag? Si mar jedel z 14
drevesa, s katerega sem ti prepovedal jesti?« Iz 65,25
12Človek je odgovoril: »Žena, ki si mi jo dal, 15 Raz 12,17
mi je dala sad drevesa in sem jedel.« 13Go- 16
spod Bog je rekel ženi: »Zakaj si to storila?« 35,16-18
Žena je odgovorila: »Kača me je zapeljala in Mih 4,10
sem jedla.« 14Gospod Bog je rekel kači: Jn 16,21 Raz 12,2

»Ker si to storila,
bodi prekleta med vsemi zvermi
in vsemi poljskimi živalmi.
Po trebuhu se boš plazila
in prah jedla
vse dni življenja.
15 Sovraštvo bom naredil med teboj in
ženo
ter med tvojim in njenim zarodom.
On bo strl tvojo glavo,
ti pa boš ranila njegovo peto.«

16Ženi pa je rekel:
»Zares, mnogo boš trpela v svoji
nosečnosti
in v bolečinah boš rojevala otroke.
Po možu boš hrepenela,
on pa bo gospodoval nad teboj.«

24 *eno meso*: poudarek je na skupnem življenju; medsebojna privlačnost v zvezi moškega in ženske je močnejša od navezanosti otroka na starše. **25** V SP sicer oblečenost pomeni človekovo dostojanstvo, nagota pa sramoto in izpostavljenost. Tu pisec namiguje na razliko med stanjem zaupnega razmerja človeka do Boga in med porušenim prijateljstvom po grehu (prim. 3,7.10). Tako ta podoba nemotene skladnosti napoveduje prihodnjo dramo.

3 **1** *Kača* je ena od ustvarjenih živali (prim. v. 14), vendar ima v tej zgodbi vlogo, ki daleč presega živalsko. – *prekanjena*: prid., ki pogosto označuje življenjsko modrost (prim. Prg 12,16.23), tu pa nedvomno pomeni zvitost, ki hoče škodovati. Na starem Vzhodu je kača simbolizirala plodnost (Kánaan) pa tudi politično moč, ki je v zvezi z modrostjo (Egipt). V babilonskem *Epu o Gilgamešu* je kača junaku ukradla zel življenja in se z njo okoristila. Svetopisemsko izročilo je v kači pozneje videlo Bogu sovražno silo, ki jo imenuje hudič ali satan (prim. Mdr 2,24; Jn 8,44; 1 Jn 3,8; Raz 12,9; 20,2). **2** *jeva*: vprašanju, v katerem »prekanjeni« skušnjavec namenoma pretirava glede Božje prepovedi, žena nasede tako, da zagovarja Boga. **3** *tudi ne dotikajta se ga*: tega določila ni v Božji prepovedi (2,17); ženino pretiravanje verjetno razodeva, da ji je kačino vprašanje že zbudilo negotovost glede Božje dobrote. **4** *Nikakor ne bosta umrla*: kača neposredno zanika Božjo besedo in s tem ruši človekovo zaupanje v Boga. **5** *odprle oči*: semitsko izražanje, ki napoveduje izredno spoznanje; prim. 4 Mz 22,31; Lk 24,31. – *kakor Bog*: možen prevod tudi *kakor bogovi*, kar bi pomenilo, da bi človek z uživanjem prepovedanega sadu postal glede modrosti podoben bogovom (tj. angelskim bitjem; prim. 6,2 in gl. op.). Kačine besede razkrivajo človekovo hrepenenje po vedno višjem spoznanju, ki je dobro le, če se s tem ne skuša oddaljiti od Stvarnika. **6** *ker daje spoznanje*: tega sam pogled na sadež ne more povedati; žena verjame skušnjavcu. – *tudi možu*: zveza moškega in ženske, ki naj bi osrečevala (prim. 2,23sl.), tu združuje v prestopku, ki vodi v nesrečo. **7** V kačinem zapeljevanju je bilo nekaj resnice; ko sta mož in žena prestopila Božjo prepoved, nista (takoj) umrla in v resnici sta postala modrejša, le da ju novo spoznanje ni osrečilo. V telesni nagoti se zdaj počutita nelagodno in izpostavljena (prim. 2,25). **8** *se skrila*: človek v edenskem vrtu se kakor vsak prestopnik skriva pred tistim, ki more odkriti in kaznovati krivdo. **9** *Kje si*: Bog vedno skrbi za človeka in ga kliče tudi takrat, ko se je ta uprl z neposlušnostjo. **10–13** Bog nastopa kot zasliševalec, človek pa se brani kot obtoženec. V v. 11 Bog človeku odkrije njegov prestopek in mu dovoli, da se kot obtoženec brani. Kači pa ni dano, da bi se zagovarjala. **14** Prvi kazenski izrek je prekletstvo nad kačo. **15** *zarodom* db. *semenom* (hebr. *zéra'*). Možen smisel vrstice je napoved trajnega sovražnega odnosa med ljudmi (zarod žene) in kačami (zarod kače). Ker je izrek naslovljen na kačo, je to očitno kazen zanjo oz. za njeno potomstvo. – *strl* in *ranila* (hebr. *šup*): prevod negotov. V gr. je obakrat *teréo*, kar pomeni tudi 'prežati', lat. pa ima prvič *cónteret* 'bo strl' in drugič *insidiáberis* 'prežala boš'. – V tej vrstici so krščanski razlagalci v povezavi z drugimi deli SP pogosto videli »protoevangelij«, prvo blagovest, češ da Bog tu napoveduje zmago nad satanom, tj. človekovo odrešenje. S to razlago se povezuje pojmovanje obeh zarodov kot posameznih oseb; *zarod žene* je Kristus. Na katoliško izročilo je vplival lat. *ipsa cónteret* 'ona bo strla', kjer je v hebr. in gr. moški osebni zaimek in se nanaša na *zarod*. S tem je dobil velik pomen lik Marije kot Odrešenikove matere. **16** Kazenski izrek ženi omenja tipično »žensko« trpljenje.

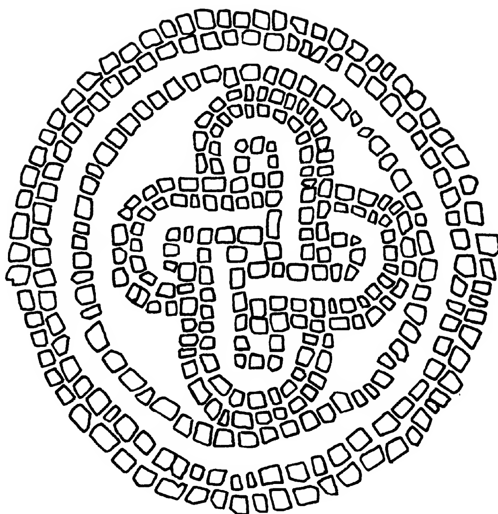
17 Oz 4,3; Rim 8,20
19 Ps 90,3; 104,29; Job 3,1–26; 7,1–21; 34,15; Prd 2,22–23; 3,20; Rim 5,12
20 Apd 17,26
22 2,17; Raz 22,2.14
24 2 Mz 25,18–22

17 Adamu je rekel:
»Ker si poslušal glas svoje žene
in jedel z drevesa,
o katerem sem ti zapovedal in rekel:
›Nikar ne jej z njega!‹
naj bo zaradi tebe prekleta zemlja;
s trudom boš jedel od nje vse dni
svojega življenja.
18 Trnje in osat ti bo rodila
in jedel boš poljsko rastlinje.
19 V potu svojega obraza
boš jedel kruh,
dokler se ne povrneš v zemljo,
kajti iz nje si bil vzet.
Zares, prah si
in v prah se povrneš.«

20 Človek je imenoval svojo ženo Eva, ker
je postala mati vseh živih. 21 Gospod Bog je
naredil človeku in njegovi ženi suknji iz kože
in ju oblekel. 22 Tedaj je Gospod Bog rekel:
»Glejte, človek je postal kakor eden izmed
nas, saj pozna dobro in húdo. Da ne bo zdaj
iztegnil roke in vzel še z drevesa življenja ter
jedel in živel na veke!« 23 In Gospod Bog je
odpravil človeka iz edenskega vrta obdelovat
zemljo, iz katere je bil vzet. 24 Izgnal je člo-
veka in postavil vzhodno od edenskega vrta
kerube in meč, iz katerega je švigal ogenj,
da bi stražili pot do drevesa življenja.

17 *Adamu*: hebr. je tu brez člena, torej lastno ime, kakor še v 4,25; gl. op. k 2,7. – *prekleta zemlja*: medtem ko je Bog preklel kačo (v. 14), ni preklel človeka, le zemljo. V nasprotju z 2,15 je v 3,17–19 pri človekovem delu poudarek na trpljenju. »Prekleta zemlja«, ki to povzroča, je seveda zunaj edenskega vrta. **18** *Trnje in osat* pomenita razočaranja kmeta, kadar pridelek ni v sorazmerju s trudom; vendar si pridela tudi kruh (v. 19). **19** *prah si* prim. 2,7. Smrt tu ni toliko strašna kazen za greh (prim. 2,17), temveč pisec bolj razmišlja o minljivosti življenja človeka, ki ga je Bog naredil »iz zemeljskega prahu«. **20** *Eva* hebr. *havváh*: pisec to ime povezuje s hebr. besedo za življenje *hajjáh*. Poimenovanje žene kot matere kljub kazni budi zaupanje v človekovo prihodnost. **21** Dejanje kaže, kako Bog skrbi za človeka in hoče omiliti kazen. **22** *kakor eden izmed nas* tj. izmed nadnaravnih bitij, Boga samega in njegovega dvora (prim. 1 Kr 22,19; Job 1,6). V mezopotamskih mitih, posebno v *Epu o Gilgamešu*, bogovi pridržijo nesmrtnost sebi; človek zaman hrepeni po njej. Motiv »ljubosumnosti bogov« je tu povezan s kaznijo za človekov prestopek. Ta vrstica in v. 24 govorita o človekovi umrljivosti drugače kakor 2,17. **23** *odpravil*: kazen, ki zajema vse, kar je povedano v posameznih kazenskih izrekih, je izgon iz edenskega vrta, tj. iz območja posebne Božje bližine. **24** *kerube*: v Mezopotamiji so tako imenovali božanska bitja, ki so pogosto upodobljena kot krilati levi s človeškim obrazom; postavljali so jih kot varuhe ob vhode svetišč. V SZ so to nebeška bitja, ki služijo Izraelovemu Bogu; prim. 1 Sam, 4,4; 1 Kr 6,23–28; Ezk 28,14.16; Ps 18,11. – *meč, iz katerega je švigal ogenj* db. *plamen bliskajočega se meča* ali *plamen meča, ki se obrača sem in tja*; podoba bliska oz. strele kot izraza Božje moči; ima isto vlogo kakor kerubi.

SVETO PISMO

Slovenian Bible – Slovenian Standard Version (SSP073DC)
UBS-EPF – 1996 – 10 M